

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ความเป็นมาของอาเซียน

สาระสำคัญ

อาเซียน (ASEAN) เป็นการรวมตัวกันของ 10 ประเทศ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วย ความร่วมมืออาเซียน เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ให้เป็นองค์กรระหว่างประเทศ ระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีจุดเริ่มต้นที่ประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ได้ร่วมกันจัดตั้งสมาคมอาสา (Association of South East Asia) เมื่อเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2504 เพื่อการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่ดำเนินการไปได้เพียง 2 ปี ก็ต้องหยุดชะงักลง เนื่องจากความผกผันทางการเมืองระหว่างประเทศอินโดนีเซียและ ประเทศมาเลเซีย จนเมื่อมีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศจึงได้มีการแสวงหาหนทางความร่วมมือกันอีกครั้ง และสำเร็จภายในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) แต่ต่อมาได้ตกลงร่นระยะเวลาจัดตั้งให้เสร็จในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015)

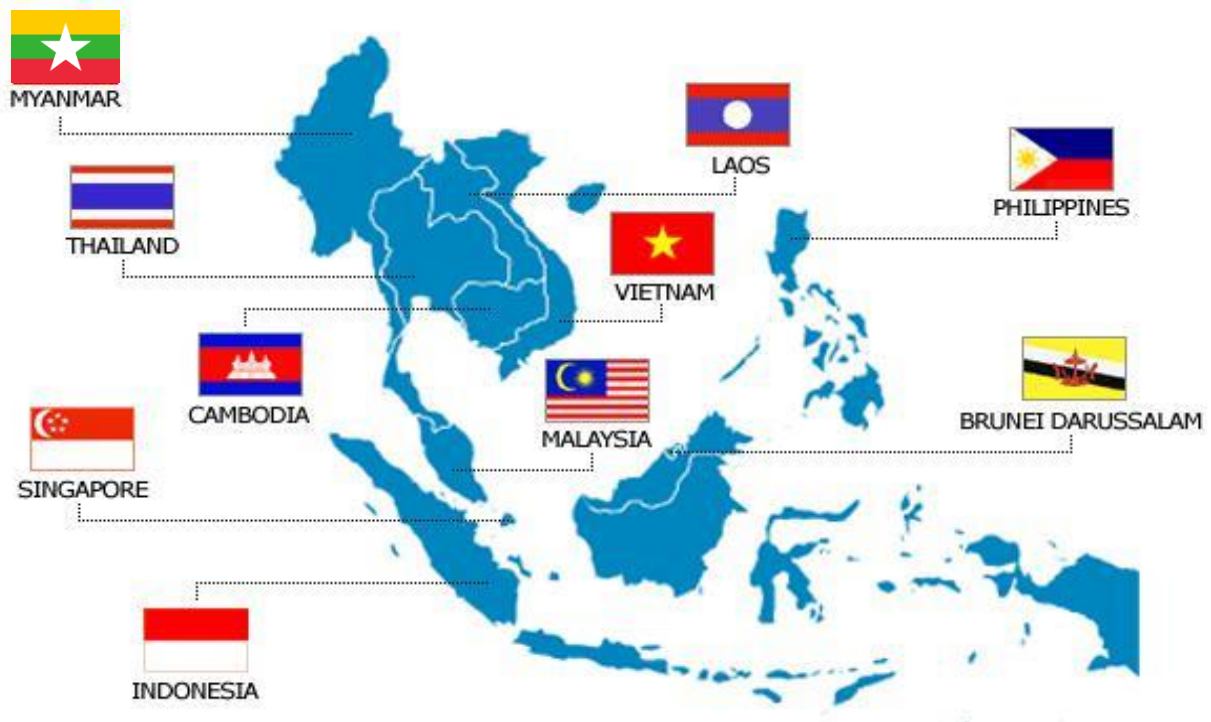
ผลการเรียนรู้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของอาเซียน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความเป็นมาของอาเซียนได้
2. แจกแจงวัตถุประสงค์ตามปฏิญญากรุงเทพฯ ในการก่อตั้งอาเซียนได้
3. สรุปลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และ โครงสร้างต่างๆ ของสมาคมอาเซียนได้
4. อธิบาย ขั้นตอนวิธีเลือกเลขาธิการอาเซียนและระบุได้ว่าชื่ออะไร เป็นชนชาติใดของอาเซียนได้
5. จำแนกโครงสร้างและกลไกการดำเนินงานขององค์กรของอาเซียนได้
6. อธิบายสัญลักษณ์ต่างๆ ของอาเซียนได้
7. ร้องเพลงและท่องคำขวัญของอาเซียนได้

อาเซียน (ASEAN)

ความเป็นมาของอาเซียน

แผนภูมิ : แสดงตำแหน่งประเทศสมาชิกอาเซียน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ที่มา : จุฑามาศ นิพิฐพงษ์

1. ความเป็นมาของอาเซียน

ปัจจุบันอาเซียน ประกอบด้วยประเทศสมาชิก 10 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ ลาว เวียดนาม กัมพูชา บรูไนดารุสซาลาม และ เมียนมาร์ คาดกันว่า อาเซียน จะรับประเทศติมอร์-เลสเต ซึ่งเป็นประเทศใหม่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เข้ามาเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการด้วยอีกหนึ่งประเทศ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือที่เรียกกันว่า อาเซียน มีสถานะเป็นองค์การจัดตั้งในระดับภูมิภาค ถือกำเนิดขึ้น ในปี พ.ศ. 2510 และเพราะเป็นผลผลิตของสงครามเย็น ในระยะต้นของการก่อตั้ง องค์การอาเซียนนั้น จึงทำหน้าที่เป็นเพียงกลไกทางการทูต เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1990s ได้รับอิทธิพลจากแนวคิด ภูมิภาคนิยมใหม่ (new regionalism) ซึ่งเป็นผลมาจากการแข่งขันทางการค้า และปฏิบัติการได้กลับ ต่อการกีดกันทางการค้าที่เข้มข้นขึ้นในระบบเศรษฐกิจโลก แนวคิดภูมิภาคนิยมใหม่ เชื่อว่า รัฐเป็นหน่วยสังคมที่สำคัญที่สุด และต้องมีบทบาททำให้ประเทศสามารถแข่งขันและอยู่ใน ระบบเศรษฐกิจโลกได้

อาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations หรือ ASEAN) เป็นองค์การระหว่างประเทศ ระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีจุดเริ่มต้นโดยประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ได้ร่วมกัน จัดตั้ง สมาคมอาสา (Association of South East Asia) ขึ้นเมื่อ

เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2504 เพื่อการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่ดำเนินการได้เพียง 2 ปี ก็ต้องหยุดลง เนื่องจากความผกผันทางการเมืองระหว่าง ประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซีย จนเมื่อมีการฟื้นฟูสัมพันธภาพระหว่างประเทศขึ้น จึงได้มีการแสวงหาลู่ทางจัดตั้งองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจขึ้นใหม่ในภูมิภาคนี้ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 หลังจากมีการลงนามถวายปฏิญญา สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Declaration of ASEAN Concord) หรือ เป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่า ปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) โดยมีสมาชิกผู้ก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย ซึ่งผู้แทนทั้ง 5 ประเทศ ที่ร่วมลงนามใน ปฏิญญากรุงเทพ ประกอบด้วย

1. นายอาดัม มาลิก	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศอินโดนีเซีย
2. นาย รากค์ บิน ฮุสเซน	รองนายกรัฐมนตรีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติมาเลเซีย
3. นายนาร์ซิโซ รามอส	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศฟิลิปปินส์
4. นายเอส. ราชารัตนาม	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศสิงคโปร์
5. พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศไทย

ภายหลังจากการจัดตั้งสมาคมอาเซียน เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 แล้วสมาคมอาเซียนได้เปิดรับสมาชิกใหม่ อีกครั้งจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพิ่มเติมเป็นระยะตามลำดับ ดังนี้

6. ประเทศบรูไนดารุสซาราม	เป็นสมาชิกเมื่อ วันที่ 7 มกราคม 2527
7. ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	เป็นสมาชิกเมื่อ วันที่ 28 กรกฎาคม 2538
8. ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	เป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2540
9. ประเทศสหภาพพม่า (เมียนมาร์)	เป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2540
10. ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา	เป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมอาเซียนของประเทศสมาชิกใหม่เหล่านี้ ทำให้อาเซียนมีสมาชิกครบ 10 ประเทศ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สอดคล้องกับปฏิญญาอาเซียน ซึ่งระบุว่าอาเซียนพร้อมจะรับทุกประเทศ ที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่พร้อมจะปฏิบัติตามเป้าหมาย หลักการ และวัตถุประสงค์ขององค์กร

ภูมิภาคอาเซียนในปัจจุบัน (สถิติในปี 2558) นั้นประกอบด้วยประชากรประมาณ 634,300 ล้านคน มีพื้นที่โดยรวม 4.5 ล้านตารางกิโลเมตร ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติประมาณ 1,100 พันล้านดอลลาร์ และรายได้โดยรวมจากการค้าประมาณ 1.4 ล้านล้านดอลลาร์ และมีสำนักงานของเลขาธิการอาเซียน (Asean Secretariat) เป็นหน่วยประสานงาน และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการตามนโยบายของผู้นำอาเซียนในด้านต่างๆ อำนวยความสะดวกในการประชุมของอาเซียนทุกระดับ เป็นฝ่ายเลขานุการในการ

ประชุมอาเซียน และเสนอแนะโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของอาเซียน ตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย

2. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งอาเซียน

ประชาคมอาเซียน ก่อตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกนั้น เพื่อสร้างสันติภาพภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกมีแนวโน้มกีดกันการค้ารุนแรงขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมา มุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้าระหว่างกันมากขึ้น วัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้ในปฏิญญาอาเซียน (The ASEAN Declaration) มี 7 ประการ ดังนี้

1. ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม
2. ส่งเสริมการมีเสถียรภาพ สันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค
3. ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และด้านการบริหารจัดการ
4. ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรม การศึกษาและการวิจัย
5. ส่งเสริมความร่วมมือในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การค้า การคมนาคม การสื่อสาร และปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น
6. ส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
7. ส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรระหว่างประเทศ

3. โครงสร้างของสมาคมอาเซียน

โครงสร้างของสมาคมอาเซียนประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังนี้

3.1 สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat)

สำนักเลขาธิการอาเซียนได้จัดตั้งขึ้น ตามข้อตกลงที่ลงนามโดยรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 1 ในปี 2519 เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน และดำเนินงานตามโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาคมอาเซียน และเป็นศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างสมาคมอาเซียน คณะกรรมการ ตลอดจนสถาบันต่าง ๆ และรัฐบาลของประเทศสมาชิก สำนักเลขาธิการอาเซียนตั้งอยู่ที่ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีหัวหน้าสำนักงาน เรียกว่า “เลขาธิการอาเซียน” เลขาธิการอาเซียนคนปัจจุบัน คือ นายเล เลื่อง มินห์ ชาวเวียดนาม โดยจะมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 5 ปี และมีรองเลขาธิการอาเซียนจำนวน 2 คนโดยจะมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี

3.2 สำนักงานอาเซียนแห่งชาติ หรือ กรมอาเซียน (ASEAN National Secretariat)

เป็นหน่วยงานในกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิก ซึ่งแต่ละประเทศได้จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบ ประสานงานเกี่ยวกับอาเซียนในประเทศนั้นๆ ติดตามผลของการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการจัดตั้งกรมอาเซียนให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติ งานด้านอาเซียนดังกล่าว

4. หน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานและติดตามผลการดำเนินงานของอาเซียน

4.1 สำนักเลขาธิการอาเซียน หรือ ASEAN Secretariat ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เป็นศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างประเทศสมาชิก โดยมีเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretary-General) เป็นหัวหน้าสำนักงาน ผู้ดำรงตำแหน่งคนปัจจุบัน คือ นายเล เลื่อง มินห์ ชาวเวียดนาม ซึ่งมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 5 ปี (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 - 31 ธันวาคม 2560)

นายเล เลื่อง มินห์ ชาวเวียดนาม

เลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretary-General) คนที่ 13

4.2 สำนักงานอาเซียนแห่งชาติ หรือ ASEAN National Secretariat เป็นหน่วยงานระดับกรม ในกระทรวงการต่างประเทศ ของประเทศสมาชิกอาเซียน มีหน้าที่ประสานกิจการอาเซียนในประเทศนั้นและติดตามผลการดำเนินงาน สำหรับประเทศไทยหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

5. โครงสร้างและกลไกการดำเนินงานขององค์กรของอาเซียน

กฎบัตรอาเซียน ซึ่งเปรียบเสมือนกฎหมายสูงสุดของอาเซียน ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2551 เป็นเอกสารหลักที่กำหนดโครงสร้างองค์กรของอาเซียนไว้ในหมวดที่ 4 ดังนี้

5.1 ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ประกอบด้วย ประมุข หรือหัวหน้ารัฐบาล มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายสูงสุด และแนวทางการร่วมมือของอาเซียน และตัดสินใจในเรื่องสำคัญ โดยให้ประเทศสมาชิกซึ่งเป็นประธานอาเซียน เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม 2 ครั้งต่อปี หรือเรียกประชุมพิเศษ หรือเฉพาะกิจเมื่อมีความจำเป็น

5.2 คณะมนตรีประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Councils : ACCs) คณะมนตรีประสานงานอาเซียน ประกอบด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน ทำหน้าที่เตรียมการประชุมสุดยอดอาเซียน ประสานงานความตกลงและข้อตัดสินใจของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ประสานงานระหว่าง 3 เสาหลัก ดูแลการดำเนินงานและกิจการต่างๆ ของอาเซียนในภาพรวม คณะมนตรีประสานงานอาเซียนจะมีการประชุมกันอย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี

5.3 คณะมนตรีประชาคมอาเซียน (ASEAN Community Councils) คณะมนตรีประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย คณะมนตรีประชาคม 3 เสาหลัก อันได้แก่ คณะมนตรีการเมืองและความมั่นคงอาเซียน คณะมนตรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และคณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งเป็นผู้แทนที่ประเทศสมาชิกแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบแต่ละเสาหลัก มีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานและติดตามการทำงานตามนโยบาย โดยเสนอรายงานและข้อเสนอแนะต่อที่ประชุมผู้นำ มีการประชุมอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ประธานการประชุมเป็นรัฐมนตรีที่เหมาะสมจากประเทศสมาชิกซึ่งเป็นประธานอาเซียน

5.4 องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา (ASEAN Sectoral Ministerial Bodies) องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา (เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านกลาโหม ด้านการศึกษา ฯลฯ) ซึ่งประกอบด้วย รัฐมนตรีเฉพาะสาขา มีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อตกลง และข้อตัดสินใจของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ที่อยู่ในขอบข่ายการดำเนินงานของตน และเสริมสร้างความร่วมมือในสาขาของแต่ละองค์กรให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อสนับสนุนการรวมตัวของประชาคมอาเซียน

5.5 เลขาธิการอาเซียนและสำนักเลขาธิการอาเซียน (Secretary-General of ASEAN and ASEAN Secretariat) สำนักเลขาธิการอาเซียนได้จัดตั้งขึ้นตามข้อตกลงที่ลงนามโดยรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 1 ในปี 2519 เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของสมาคมอาเซียนเป็นศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างสมาคมอาเซียน คณะกรรมการตลอดจนสถาบันต่าง ๆ และรัฐบาลของประเทศสมาชิกสำนักเลขาธิการอาเซียน ตั้งอยู่ที่ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีหัวหน้าสำนักงาน เรียกว่า “เลขาธิการอาเซียน” (ASEAN Secretary-General) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี และต้องได้รับเลือกจากคนชาติของรัฐสมาชิก โดยหมุนเวียนตามลำดับตัวอักษร

5.6 คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน (Committee of Permanent Representatives to ASEAN) คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน เป็นผู้แทนระดับเอกอัครราชทูตที่แต่งตั้งจากประเทศ

สมาชิก ให้ประจำที่สำนักงานใหญ่อาเซียน กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย มีหน้าที่สนับสนุนการทำงานของคณะมนตรีประชาคมอาเซียนและองค์กรระดับ รัฐมนตรีเฉพาะสาขา ประสานงานกับเลขาธิการสำนักงานอาเซียนและสำนักงานเลขาธิการอาเซียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องและประสานงานกับสำนักงานเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ และองค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา

5.7 สำนักงานอาเซียนแห่งชาติ หรือกรมอาเซียน (ASEAN National Secretariat) เป็นหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งแต่ละประเทศได้จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบประสานงาน สนับสนุนภารกิจและความร่วมมือต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียนในประเทศนั้น ๆ สำหรับประเทศไทยหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

5.8 องค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียน (ASEAN Human Rights Body) เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้น โดยความประสงค์และหลักการของกฎบัตรอาเซียน เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งคณะทำงานและอำนาจหน้าที่จะ ได้กำหนดโดยที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนต่อไป

5.9 มูลนิธิอาเซียน (ASEAN Foundation) มูลนิธิอาเซียนสนับสนุนเลขาธิการอาเซียนและดำเนินการร่วมกับองค์กรของอาเซียนที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการสร้างประชาคมอาเซียน โดยการส่งเสริมความสำนึกที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอาเซียน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน การดำเนินงานร่วมกันที่ใกล้ชิดระหว่างภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม นักวิชาการ และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ในอาเซียน

6. สัญลักษณ์ของอาเซียน(The ASEAN Emblem)

สัญลักษณ์ของอาเซียน คือ รูปรวงข้าวสีเหลืองบนพื้นสีแดงล้อมรอบด้วยวงกลมสีขาว สีน้ำเงิน โดยมีความหมาย ดังนี้

1. รวงข้าวสีเหลือง 10 ต้นมัดรวมกัน หมายถึง การที่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง 10 ประเทศ รวมกันเพื่อมิตรภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

2. สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญและความก้าวหน้า

3. สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์

4. สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง

5. สีน้ำเงิน หมายถึง สันติภาพ

6. ตัวอักษรคำว่า “ASEAN” สีน้ำเงินอยู่ใต้รวงข้าว หมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะทำงานร่วมกัน เพื่อความมั่นคง สันติภาพ เอกภาพและความก้าวหน้าของประเทศสมาชิกอาเซียน

7. คำขวัญอาเซียน

คำขวัญ Asean

“ One Vision, One Identity, One Community ”

“ หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม ”

ธงอาเซียน (ASEAN Flag)

ธงอาเซียน ประกอบด้วย สีสำคัญๆ ในชาติของประเทศสมาชิก รวมกันเพื่อมิตรภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

1. ต้นข้าวสีเหลือง 10 ต้น มัดรวมกันไว้ หมายถึง ประเทศสมาชิก
2. สีน้ำเงิน หมายถึง สันติภาพและความมั่นคง
3. สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญและความก้าวหน้า
4. สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์
5. สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง

หน่วยการเรียนรู้ 2

ประชาคมอาเซียน และกฎบัตรอาเซียน

สาระสำคัญ

กฎบัตรอาเซียน เป็นร่างสนธิสัญญาที่ทำร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรของสมาคม ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขับเคลื่อนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ภายในปี พ.ศ. 2558 ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงกันไว้

ผลการเรียนรู้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนและกฎบัตรอาเซียน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของประชาคมอาเซียนได้
2. วิเคราะห์ปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียนที่เรียกว่า “ข้อตกลงบาหลี 2” ของประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลักได้
3. อธิบายความหมายและความสำคัญของกฎบัตรอาเซียนได้
4. แจกแจงวัตถุประสงค์ของกฎบัตรอาเซียนได้
5. สรุปพัฒนาการของอาเซียนได้

ประชาคมอาเซียน และกฎบัตรอาเซียน

ความหมายและความสำคัญของประชาคมอาเซียน “ประชาคมอาเซียน” เป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียน ในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆ ในระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน เช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้าย หรือคือ การเป็นประชาคมอาเซียน คือ การทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” ที่มีความแข็งแกร่งและมีภูมิคุ้มกันที่ดีโดยสมาชิกในครอบครัวมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนตกลงกันที่จัดตั้งประชาคมอาเซียน อันถือเป็นการปรับปรุงตัวครั้งใหญ่ และวางรากฐานของการพัฒนาของอาเซียน คือ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ เช่น โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติธรรมชาติ และปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน และความเสี่ยงที่อาเซียนอาจจะไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจได้กับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะจีนและอินเดียซึ่งมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด

ประชาคมอาเซียนถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม 2546 จากการที่ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ที่เรียกว่า “ ข้อตกลงบาหลี 2 ” เพื่อเห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายในปี 2563 แต่ต่อมาได้ตกลงร่นระยะเวลาจัดตั้งเสร็จสิ้นไปแล้วในปี 2558

1. ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

เนื่องจากสถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การรวมตัวกันของประเทศในกลุ่มอาเซียน ทั้ง 10 ประเทศ ให้เข้มแข็ง จะทำให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและปัญหาได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพราะการที่มีสมาชิกถึง 10 ประเทศ โดยที่มีท่าที่เป็นหนึ่งเดียวในเวทีระหว่างประเทศ จะทำให้ประเทศในกลุ่มความร่วมมืออื่นๆ ให้ความเชื่อถือในอาเซียนมากขึ้น และทำให้อาเซียนมีอำนาจต่อรองในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้นด้วย

การประชุมผู้นำอาเซียน(ASEAN Summit) ครั้งที่ 9 ในเดือนตุลาคม 2546 ผู้นำอาเซียนต่างก็เห็นพ้องกันว่า อาเซียนควรร่วมมือกันให้เหนียวแน่น เข้มแข็ง และมั่นคงยิ่งขึ้น จึงได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bail Concord II) เพื่อกำหนดให้มีการสร้างประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ขึ้นภายในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งได้มีการเลื่อนกำหนดเวลาสำหรับการรวมตัวให้เร็วขึ้นในปี พ.ศ. 2558 โดยประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่

3 เสาหลักประชาคมอาเซียน

ที่มา: www.chaoprayanews.com

1.1 ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community หรือ APSC)

ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาด้านอื่นๆ ประชาคมการเมือง และความมั่นคงอาเซียน จึงเป็นเสาหลักความร่วมมือหนึ่งในเสาหลัก ที่เน้นการรวมตัวของอาเซียน เพื่อสร้างความมั่นใจ เสถียรภาพ และสันติภาพ ในภูมิภาค เพื่อให้ประชาชนในอาเซียนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และปราศจากภัยคุกคาม ด้านการทหาร และภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน มีเป้าหมาย 3 ประการ ได้แก่ สร้างประชาคมให้มีค่านิยมร่วมกันในเรื่องของการเคารพความหมายหลากหลายของแนวคิด และส่งเสริมให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของนโยบายและกิจกรรมภายใต้ เสาการเมืองและความมั่นคง ให้อาเซียนสามารถเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ และส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ ให้อาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดยอาเซียนมีบทบาทเป็นผู้นำในภูมิภาคและจะช่วยเหลือส่งเสริมความมั่นคงของภูมิภาค

นอกจากการมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคแล้ว ผลลัพธ์ประการสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนนั่นก็คือ การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกลไกและเครื่องมือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้ง ด้านการเมืองระหว่างรัฐสมาชิกด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยสันติวิธี หรือปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เช่น การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติด ปัญหาโจรสลัด และอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

1.2 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC)

ท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ที่มีการแข่งขันสูง อันส่งผลให้ประเทศต่างๆ ต้องปรับตัวเอง เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจโลก รวมถึงการรวมกลุ่มการค้ากันของประเทศต่างๆ อาทิ สหภาพยุโรป และเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นชอบให้ จัดตั้ง “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” ภายในปี 2558 มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความมั่นคง มั่งคั่งและสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ในโลกได้

1.2.1 มุ่งที่จะจัดตั้งให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและเป็นฐานการผลิตร่วมกัน

1.2.2 มุ่งให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุน สินค้า การบริการ การลงทุน แรงงานฝีมือระหว่างประเทศสมาชิกโดยเสรี

1.2.3 ให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน (กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม หรือ (CLMV) เพื่อลดช่องว่างของระดับการพัฒนาของประเทศสมาชิกอาเซียน และช่วยให้ประเทศสมาชิกเหล่านี้ เข้าร่วมในกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน ส่งเสริมให้อาเซียนสามารถรวมตัวเข้ากับประชาคมโลกโดยไม่อยู่ในสถานะที่เสียเปรียบและส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน

1.2.4 ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และคมนาคม กรอบความร่วมมือด้านกฎหมาย การพัฒนาความร่วมมือด้านการเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการยกระดับการศึกษาและพัฒนาฝีมือประชาชนเศรษฐกิจของอาเซียนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยขยายปริมาณการค้าและการลงทุนภายในภูมิภาค ลดการพึ่งพาสหรัฐอเมริกาในประทศที่สาม สร้างอำนาจการต่อรองและศักยภาพในการแข่งขันของอาเซียนในเวทีเศรษฐกิจโลก เพิ่มสวัสดิการและยกระดับ ความเป็นอยู่ของประชาชนประเทศสมาชิกอาเซียน

1.3 ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือASCC)

มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยมีแผนปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ระบุอยู่ในแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือใน 6 ด้าน ได้แก่

- 1.3.1 การพัฒนามนุษย์ (Human Development)
- 1.3.2 การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
- 1.3.3 สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Right)
- 1.3.4 ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)
- 1.3.5 การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building and ASEAN Identity)
- 1.3.6 การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

ประชาคมอาเซียน 10 ประเทศ
ที่มา: <http://www.enn.co.th/2308>

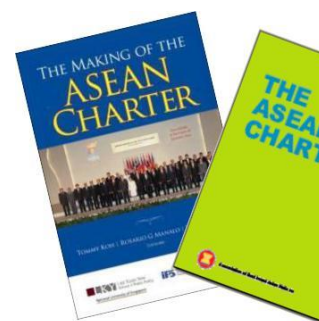
2. กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)

กฎบัตรอาเซียน คือ ธรรมนูญของอาเซียนที่จะทำให้อาเซียนมีสถานะเป็นนิติบุคคล เป็นการวางกรอบกฎหมายตลอดจนโครงสร้างองค์กรให้กับอาเซียน โดยนอกจากการประมวลสิ่งที่ถือเป็นค่านิยม

หลักการและแนวปฏิบัติในอดีตของอาเซียนมาประกอบกันเป็นข้อปฏิบัติอย่างเป็นทางการ สำหรับประเทศสมาชิกแล้ว ยังมีการปรับปรุงแก้ไขและสร้างกลไกใหม่ขึ้นพร้อมกับกำหนดขอบเขตหน้าที่ และความรับผิดชอบ ขององค์กรสำคัญในอาเซียน ตลอดจนความสัมพันธ์ในการดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้ เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพขึ้น

กฎบัตรอาเซียน ประกอบด้วย บทบัญญัติ 13 บท 55 ข้อ ครอบคลุมเป้าหมายและหลักการ สมาชิกภาพ โครงสร้างองค์กรของอาเซียน องค์กรที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน เอกสิทธิ์และความคุ้มกัน กระบวนการตัดสินใจ การระงับข้อพิพาท งบประมาณและการเงิน การบริหารจัดการเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของอาเซียน และความสัมพันธ์กับภายนอก ให้สามารถดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขับเคลื่อน การรวมตัวของประชาคมอาเซียนให้ได้ภายในปี พ.ศ.2558 ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงกันไว้ ซึ่งก็สำเร็จได้ด้วยดี

ทั้งนี้ผู้นำอาเซียนได้ลงนามรับรองกฎบัตรอาเซียน ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2550 ณ ประเทศสิงคโปร์ ในโอกาสครบรอบ 40 ของการก่อตั้งอาเซียน แสดงให้เห็นว่าอาเซียน กำลังแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของอาเซียนที่กำลังจะก้าวเดินไปด้วยกันอย่างมั่นใจ ระหว่างประเทศสมาชิกต่างๆ ทั้ง 10 ประเทศ และถือเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญที่จะปรับเปลี่ยน อาเซียนให้เป็นองค์กรที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลในฐานะที่เป็นองค์กรระหว่างรัฐบาลประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียน ครบทั้ง 10 ประเทศแล้ว เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2551 กฎบัตรอาเซียนจึงมีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 15 ธ.ค. 2551 เป็นต้นมา

2.1 วัตถุประสงค์ของกฎบัตรอาเซียน

วัตถุประสงค์ของกฎบัตรอาเซียน คือ ทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีประชาชนเป็นศูนย์กลางและเคารพ กฎ กติกา ในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้กฎบัตรอาเซียนจะให้สถานะนิติบุคคลแก่อาเซียนเป็นองค์กรระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental organization)

การประชุมกฎบัตรอาเซียน
ที่มา: www.chaoprayanews.com

2.2. โครงสร้างและสาระสำคัญของกฎบัตรอาเซียน

กฎบัตรอาเซียนประกอบด้วยบทบัญญัติ 13หมวด 55 ข้อ ได้แก่

หมวดที่ 1 ความมุ่งประสงค์และหลักการของอาเซียน

หมวดที่ 2 สภาพบุคคลตามกฎหมายของอาเซียน

หมวดที่ 3 สมาชิกภาพ (รัฐสมาชิก สิทธิและพันธกรณีของรัฐสมาชิก และการรับสมาชิกใหม่)

หมวดที่ 4 โครงสร้างองค์กรของอาเซียน

หมวดที่ 5 องค์กรที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน

หมวดที่ 6 การคุ้มกันและเอกสิทธิ์

หมวดที่ 7 กระบวนการตัดสินใจ

หมวดที่ 8 การระงับข้อพิพาท

หมวดที่ 9 งบประมาณและการเงิน

หมวดที่ 10 การบริหารและขั้นตอนการดำเนินงาน

หมวดที่ 11 อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของอาเซียน

หมวดที่ 12 ความสัมพันธ์กับภายนอก

หมวดที่ 13 บทบัญญัติทั่วไปและบทบัญญัติสุดท้าย

กฎบัตรอาเซียน ช่วยให้อาเซียนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เสริมสร้างกลไกการติดตามความตกลงต่างๆ ให้มีผลเป็นรูปธรรม และผลักดันอาเซียนให้เป็นประชาคมเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

2.3 กฎบัตรอาเซียนช่วยให้อาเซียนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อกำหนดใหม่ๆ ที่ช่วยปรับปรุงโครงสร้างการทำงานและกลไกต่างๆของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพิ่มความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหา เช่น

2.3.1 กำหนดให้เพิ่มการประชุมสุดยอดอาเซียนจากเดิมปีละ 1 ครั้งเป็นปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้ผู้นำมีโอกาสหารือกันมากขึ้น พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงเจตจำนงทางการเมืองที่ผลักดันอาเซียนไปสู่การรวมตัวกันเป็นประชาคมในอนาคต

2.3.2 มีการตั้งคณะมนตรีประจำประชาคมอาเซียนตามเสาหลัก 3 ด้าน คือ การเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

2.3.3 กำหนดให้ประเทศสมาชิกแต่งตั้ง เอกอัครราชทูตประจำอาเซียนไปประจำที่กรุงจาการ์ตา ซึ่งไม่เพียงแต่จะแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจแน่วแน่ของอาเซียน ที่จะทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อไปสู่การรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนในอนาคต และยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปร่วมประชุม และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างประเทศสมาชิก

2.3.4 หากประเทศสมาชิกไม่สามารถตกลงกันได้โดยหลักฉันทามติให้ใช้การตัดสินใจรูปแบบอื่นๆ ได้ตามที่ผู้นำกำหนด

2.3.5 เพิ่มความยืดหยุ่นในการตีความ หลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในโดยมีข้อกำหนดว่า หากเกิดปัญหาที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนร่วมของอาเซียน หรือเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ประเทศสมาชิกต้องหารือกัน เพื่อแก้ไขปัญหา และข้อกำหนดให้ประธานอาเซียนเสนอวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2.4 กฎบัตรอาเซียนจะเสริมสร้างกลไกการติดตามความตกลงต่างๆ ให้มีผลเป็นรูปธรรม

กฎบัตรอาเซียนสร้างกลไกตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามความตกลงต่างๆ ของประเทศ สมาชิกในหลากหลายรูปแบบ เช่น

2.4.1 ให้อำนาจเลขานุการอาเซียน ดูแลการปฏิบัติตามพันธกรณีและคำตัดสินขององค์กรระงับข้อพิพาท

2.4.2 หากการปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงต่างๆ ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐสมาชิกสามารถใช้กลไกและขั้นตอนระงับข้อพิพาททั้งที่มีอยู่แล้ว และที่ตั้งขึ้นใหม่เพื่อแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยสันติวิธี

2.4.3 หากมีการละเมิดพันธกรณี ในกฎบัตรอย่างร้ายแรง ผู้นำอาเซียนสามารถกำหนดมาตรการใดๆ ที่เหมาะสมว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อรัฐผู้ละเมิดพันธกรณี